

N:o 226.

Af herr **E. A. Lindblad** m. fl., i anledning af *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af §§ 49 och 87 regeringsformen samt §§ 10 till och med 25 äfvensom §§ 27, 28 och 38 riksdagsordningen.*

Vid granskning af det kungliga rösträttsförslaget är det en hufvud-anmärkning, som måste drabba detsamma.

Man utgår från att representationen skall vara lika för land och stad, efter folkmängd räknadt — något, som hittills framhållits som *grundvillkoret* för landsbygdens bifall till någon rösträttsutvidgning öfver hufvud — men man har icke velat förebygga, att städerna på grund af lätthet att gå till val skola dominera och kandidaterna mer än tillbörligt tagas från deras krets. Någon säkerhet för en riktig proportion förefinnes alls icke, och redan af det skälet, att man ej ute i de blifvande valkretsarne borde etablera striden mellan stad och land, hade förslaget bort sörja härför. För Första Kammaren finnes icke något som helst stadgadt angående bostad, och då erfarenheten också visar, att mer än hälften af Första Kammaren utgöres af stadsbor, så synes det blifva oundgängligen nödvändigt att beträffande Andra Kammaren gifva uttryckliga bestämmelser härutinnan.

Då lagstiftaren ej är berättigad att öfverlämna så viktiga frågor ensamt åt slumpen, så synes man med all rätt kunna uppställa den

Bih. till Riksd. Prot. 1904. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 97 Häft. (N:o 226.) 1

fordran, att lika fullt som Sverige alltjämt i sin författning tillförsäkrat land och stad skild representation, och likafullt som Norge stadgar en viss proportion för *hela* stortinget, nämligen $\frac{2}{3}$ från landsvalkretsar och $\frac{1}{3}$ från stadsvalkretsar, så bör äfven för framtiden visshet härom beredas i vår författning. Det finnes dessutom ett annat viktigt skäl därför. Afstånden på landsbygden, som ej förefinnas för stadsbon, medföra en alldeles oomtvistlig orättvisa, då man vill införa den *allmänna* rösträtten och väl äfven förutsätter, att den mindre bemedlade på landsbygden skall gifva sin mening till känna likafullt som hans jämnstälde like i staden. Städerna åtnjuta här ett försteg, som blir alldeles oberrättigadt, om ej lagstiftaren sörjer för att förhållandena så långt som möjligt bli motsvariga. Då ytterlighetspartiet manstarkt och målmedvetet möter vid valurnan, må man ej förtänka de stilla i landet att begära få sin röst lika hörd. Detta kan för dem icke ske utan särskildt besvär och kostnad. Därför böra stad och land rösta särskildt för sig, och därmed en naturlig utjämning inträda. Ett sådant hufvudintresse får ej släppas därför, att man skapat en ur teoretisk synpunkt försvarlig anordning med proportionella val. Man tror, att man genom dessa skall få en spegel för nationen. Hvar och en vet dock, att spegeln blott visar hvad som ställes framför densamma, och då den fattige och stillsamme på landet faktiskt ej kan armbåga sig fram till valurnan lika manstarkt eller disciplinerad som den rörliga befolkningen i städerna, så måste också spegeln blifva missvisande.

Land och stad fortfarande åtskilda i egna valkretsar vid val till Andra Kammaren måste därför uppställas som regel. Att uppoffra den proportionalitet, som af ålder funnits i vårt land och som hvilar på väl kända historiska grunder, kan icke vara tillrådligt. Man kan väl matematiskt göra sina beräkningar och uppställa teorier, huru valmännen borde eller med någon sannolikhet torde ordna sig, men man må ej räkna med valmännen likasom med pjäserna i ett schackspel. Ortsynpunkter, personliga sympatier och antipatier, afståndsforhållanden och pågående skördearbeten, valdagens egenskap af söndag eller hvardag m. m. kunna spela in och gäcka allt, hvad den noggrannaste beräkning förut uppkonstruerat. Låter man åter den historiskt gifna proportionaliteten bestå, hvilken hänför sig till i mångt och mycket olika *intressen*, och med densamma förenar en ny proportionsprincip, som uteslutande skulle gruppera valmännen efter *politiska åsikter* — hvilka i synnerligen många fall torde vara rätt outvecklade — så synes en sådan kombination hafva långt större skäl för sig än grupperingen efter enbart den ena grunden.

Man synes ej heller rättvisligen kunna begära, att landsbygden skall vara villig att inför ett fullkomligt ovisst utfall af den proportionella metoden, utan någon som helst erfarenhet, uppoffra grundvalen för dess rättmätiga representation, lagd sedan århundraden tillbaka. Snarare synes man då — därför att städernas befolkning ökas fortare än landsbygdens — kunna med en viss förtänksamhet tillmäta de mindre städerna något drygare representationsrätt eller — om man så vill kalla det — rum i grundlagen att växa i, utan att behöfva göra oupphörliga ändringar i valkretsindelningen. Ty om det än lätteligen går för sig att efter valkvotens växlande storlek tillmäta det riktiga antalet representanter åt landsbygden i allmänhet och de större städerna, på sätt regeringsförslaget anvisar, så blir det förenadt med vida större svårighet att under tidernas lopp göra oupphörliga omgrupperingar, ifall man ville snävt tillmäta de mindre städerna precis samma representation, som efter matematiska grunder tillskiftas landet i öfrigt.

Sammanför man städer, som hafva likartade förhållanden, så lär man icke kunna neka, att representanter för dessa kunna finnas, som väl må sätta sig in i och tillvarataga valkretsens intressen. Långt mindre torde man kunna begära, att de länsvis valda riksdagsmännen skola känna och befordra hela sitt läns olika syften och önsknningar, då intressena från ett så stort område rätt ofta bli stridiga och dessutom ingen som helst visshet råder, att de olika orterna blifva sinsemellan lika rättvist företrädta. Det är nämligen ingenting, som hindrar, att ej en viss ort vid valet kan göra sig kraftigt gällande på andra orters bekostnad.

Det är därför, som vi vid öfvergång till ett fullkomligt nytt och opröfvadt valsätt ej anse det tillrådligt att med ens gå in på de mycket stora valkretsarne, som äro något för vår uppfattning främmande och föga tilltalande. Skulle erfarenheten framdeles visa, att de större valkretsarne äro att föredraga, då är helt visst öfvergången till dem vida lättare att göra än att gå tvärtom från större till mindre.

Kommittén har föreslagit en 2-mansvalkrets och därmed tydliggjort möjligheten af sådana. Finge man utsträcka deras användning att i allmänhet gälla för de mindre städerna, så skulle rent geografiskt sedt sådana stadsvalkretsar i allmänhet ej komma att sträcka sig mycket mera vidsträckt än de föreslagna länsvalkretsarne i omfång. Man vunne därmed, att äfven de mindre, om också ej de allra minsta, städerna skulle kunna äga säkrare förhoppningar att, där lämpliga och dugliga kandidater finnas, blifva själfständigt representerade. Det praktiska

syftet i allmänhet att få flere orter företrädda är så viktigt, att man gärna må gifva de mindre städerna denna något starkare representation i förhållande till folkmängden. Och praktiskt sedt, tillgodoses äfven landsbygden genom att sålunda slippa städerna i sina valkretsar. Afstånden på landet till vallokalen spela alltid sin roll och medföra ett relativt mindre tillopp af röstande, hvilket gör resultatet menligt för landsbygden i *gemensamma* valkretsar. Man må aktgifva på denna olikhet. Och någon obligatorisk röstplikt torde det ej gärna kunna bli tal om att införa i vårt glest befolkade land.

Men däremot finnes ett fullt naturligt sätt att befordra ett ständigt ökad deltagande från landsbygdens valmän utan något tvång, och det vore att göra valperioden till Andra Kammaren femårig i stället för treårig. Då ett val numera fordrar en vida större apparat, som skall arbeta under en stor del af sommaren, synes det blifva en ren vinst af tid att ej så ofta begagna den vidlyftiga apparaten.

Folkmeningen har nog redan länge funnit valtiderna med sin oro ej vara något eftersträfvansvärdt. Man synes till fromma för själfva saken kunna kräfva *allmänna tillslutning till valen*, men befordra landsbygdens liffigare deltagande genom att ej anordna valen så ofta.

Vi bifoga en tablå, utvisande en förslagsvis gjord uppdelning af städerna till särskilda valkretsar, där den nuvarande folkmängden visserligen ej öfverallt hinner till, men låter förmoda, att, innan förslaget skall kunna tillämpas, uppdelningen lämpligen bör vara sådan. Skulle man finna kvottalet för de mindre städerna alltför mycket stridande med principen om den »lika representationsrätten», så torde ju ett gynnsammare resultat i afseende å folkmängden kunna vinnas genom att tillmötesgå en äfven vid denna riksdag väckt motion om större municipalsamhällets och köpingars läggande till städernas valkretsar. De skiljaktigheter beträffande afstånd till vallokalen mellan städer och stadslignande samhällen å ena sidan och den rena landsbygden å andra, och som verkliga äro afsevärda, blefve då beaktade så långt ske kunde.

Med stöd af det sagda tillåta vi oss hemställa,

att Riksdagen ville i den afämnade kungl. propositionen n:o 51 för sin del vidtaga sådan ändring:

a) att valperioderna till Andra Kammaren bli femåriga; och

b) att valkretsindelningen göres så, att land och

stad bilda särskilda valkretsar och att dessa i allmänhet göras mindre, än Kungl. Maj:t föreslagit.

Stockholm den 2 mars 1904.

<i>Ernst Lindblad.</i>	<i>E. Åkerlund.</i>	<i>Ivan Svensson.</i>
<i>J. Johanson.</i>	<i>B. Dahlgren.</i>	<i>L. P. Mallmin.</i>
<i>W. Lundin.</i>	<i>Carl Robert Höök.</i>	<i>P. Zimdahl.</i>
<i>Leon. Lindewall.</i>	<i>Sw. Arnoldsson.</i>	<i>Axel E. Lindvall.</i>
<i>Sten Nordström.</i>	<i>O. H. Svensson.</i>	<i>A. Johanson.</i>
<i>A. Magnusson.</i>	<i>Elof Nilsson.</i>	<i>Carl Sandquist.</i>
<i>Melcher Lyckholm.</i>	<i>Herman Andersson.</i>	<i>Magnus Andersson.</i>
<i>Fr. Pettersson.</i>	<i>Olof Persson.</i>	<i>J. Bengtsson.</i>
<i>C. T. Lind.</i>	<i>C. E. Johansson.</i>	<i>C. J. Jonsson.</i>
	<i>Karl Ludv. Johansson.</i>	

Tablå, utvisande valkretsindelning för rikets städer med angifvande af folkmängd och antal riksdagsmän.

	Folk m ä n g d.				Antal riksdagsmän.
	I valkrets.	Partiell.	I valkrets.	Hufvudsumma.	
Stockholms stad	305,819				14
Göteborg	133,625				6
Malmö	64,653			504,097	3
Stockholms läns städer och		16,525			
Upplands " "		28,198	44,723		3
Södermanlands läns städer			27,517		2
Östergötlands " "			65,418		3
Jönköpings " " och		28,158			
Kronobergs " "		7,528	35,686		2
Kalmar " " och		32,608			
Gottlands " "		8,620	41,228		2
Blekinge " "			37,896		2
Kristianstads " " och		15,693			
Helsingborg		25,667	41,360		2
Malmöhus läns öfriga städer			46,002		3
Hallands läns städer			27,658		2
Bohusläns öfriga " (+ Lysekil)			19,119		2
Älfsborgs läns "			31,804		2
Skaraborgs " "			23,918		2
Värmlands " "			23,581		2
Örebro " "			28,971		2
Västmanlands läns städer			29,546		2
Gäfleborgs " "			46,852		3
Västernorrlands " "			26,646		2
Kopparbergs " " och		13,086			
Jämtlands " "		7,023	20,109		2
Västerbottens " " och		5,722			
Norrbottnens " "		13,444	19,166	637,200	2
Summa				1,141,297	65

Valkvot (17,558)

Utkast till de ändringar, som torde böra ske i Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse af vissa §§ i riksdagsordningen:

Riksdagsordningen.

§ 14.

Andra Kammarens ledamöter skola till ett antal af tvåhundra-trettio väljas för en tid af *fem* år, räknade från och med januari månads början året näst efter det, under hvilket valet skett.

§ 15.

1 = [2]. Stad, hvars folkmängd vid början af andra året före en femårsperiod uppgår till eller öfverstiger tre tvåhundra-trettiondelar af rikets folkmängd, skall från och med denna femårsperiod utgöra en valkrets. Inträffar sedermera vid början af andra året före en femårsperiod, att folkmängden i sådan stad ej längre uppgår till en nittiondel af rikets folkmängd, skall den stad icke vidare bilda egen valkrets, *utan tilläggas den valkrets, som länets flesta öfriga städer tillhöra.*

2. *Öfriga städer i riket indelas, så vidt ske kan, länsvis till särskilda valkretsar, så snart sammanlagda folkmängden i länets städer uppgår till eller öfverstiger 20,000. Där folkmängden i ett läns stad eller städer understiger 20,000, förenas denna stad eller dessa städer med stad eller städer från annat eller andra län, så att minst denna folkmängds siffra uppnås.*

3. *Landsbygden väljer särskildt för sig, länsvis. Där ett läns landsbygd äger mer än fem tvåhundra-trettiondelar af hela rikets folkmängd, bör detta län delas i särskilda valkretsar.*

4. Rikets indelning i valkretsar innehålles i lagen om val till Riksdagens Andra Kammare.

§ 16.

1. Inom hvarje valkrets väljes, efter folkmängden vid början af året näst före den *fem*årsperiod, för hvilken valen gälla, en riksdagsman för hvarje fullt tal, motsvarande en tvåhundra-trettiondel af rikets folk-

mängd, dock med iakttagande, att valkrets som utgöres af två eller flere städer väljer 2 riksdagsmän, så snart sammanlagda folkmängden uppgår till eller öfverstiger 20,000, och 3 riksdagsmän, så snart sammanlagda folkmängden uppgår till eller öfverstiger två tvåhundredrettiondelar af hela rikets folkmängd; och skola för ernående af hela antalet tvåhundredrettio riksdagsmän de valkretsar, hvilkas folkmängd mest öfverskjuter de tal, som, efter hvad nyss är sagdt, äro bestämmande för riksdagsmännens antal inom valkretsarna, hvar för sig i ordning efter öfverskottens storlek vara berättigade att välja ytterligare en riksdagsman. Äro öfverskottstalen lika för två eller flera valkretsar, afgöres, där så är nödigt, företrädet genom lottning på sätt i § 6 mom. 7 är stadgad.

2. Det antal riksdagsmän, hvarje valkrets enligt ofvan angifna grunder äger utse, fastställes af Konungen.

§ 18.

1. Val till riksdagsmän i Andra Kammaren verkställas under september månad året näst före början af de fem år, för hvilka valen gälla.

2. Förordnar Konungen nya val, verkställas dessa ofördröjligen för den återstående tiden.

§ 22.

Riksdagsman, som för Andra Kammaren vald blifvit, må ej denna befattning sig undandraga, med mindre han företer giltiga skäl för afsägelse. Såsom sådana anses:

1. de hinder allmänna lagen upptager såsom laga förfall;

2. ålder öfver 60 år;

3. att den valde tillförene såsom riksdagsman bevisat fem lagtima riksdagar.

Afsägelse af riksdagsmannaupdrag, ehvad den göres vid valtillfälle eller efteråt, mellan riksdagar, pröfvas af Konungens befallningshafvande.

(Med dessa eventuellt sammanhängande, nödiga ändringar torde vidtagas af konstitutionsutskottet.)